

СТАНОВИЩЕ

от проф. дн Наталия Иванова Витанова член на научното жури от ШУ „Епископ Константин Преславски”, на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика), разработен от **Десислава Иванова Стоева** на тема: **„Развитие на социална компетентност при 5-6-годишни деца в Монтесори и масови детски градини в България”,** с научен ръководител проф. дн **Данаил Данов**

ДАНИ ЗА КАНДИДАТА

Десислава Иванова Стоева е докторант на Факултета по науки за образованието и изкуствата, катедра “Предучилищна и медийна педагогика”. Високото ниво на подготовка, в това число и чуждоезиково, е постигнала чрез последователно преминаване по степените на образователната система: Escuela Primaria Angelita Morales, Managua, Nicaragua; Хуманитарна гимназия със засилено изучаване на чужди езици “Княз Александър I” Пловдив; Университет за национално и световно стопанство София; Философски факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски”; Montessori Centre International, London, United Kingdom; Universidad Complutense de Madrid, Madrid, Spain.

Целенасочено разширява професионалните си амбиции в полето на преподавателската и научно-изследователската дейност. Успешно съчетава практическите си ангажименти като преподавател в университет и участник в различни научни форуми и проекти.

СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Представен за становище е добре организиран пакет от материали: дисертационен труд (с приложение), автореферат, публикации. Дисертацията е със сполучливо дефинирани параметри: общ обем – 243 с. (без приложението), от които основно съдържание 225 с.; използвана литература (176 източника) на български, английски, испански, в т.ч. и електронни ресурси. Дисертационният труд е оформен по каноните на академичната архитектура: увод, четири глави, заключение, литература, приложение.

Дисертационният труд като стил и език е прецизен, притежава точна научна стилистика. Техническото изпълнение е коректно, информацията е подкрепена с визуални изображения (таблици и диаграми), монтирани на съответните места.

СЪДЪРЖАТЕЛЕН ПРОФИЛ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертацията е разположена в сложно изследователско поле, защото работният проблем има многопосочни характеристики и кореспондира със сериозни перспективи за търсене на алтернативни подходи, методи и техники водещи до позитивна промяна в процеса на обучение в предучилищното (и училищното) образование, и в частност в областта на образованието и грижата в ранна детска възраст и ранно детско развитие. В този контекст могат да се коментират основните сюжетни линии на изследването, които бележат и силните страни на дисертацията.

Първо, темата е актуална и значима. Освен това и до днес предизвиква сериозни дискусии. Изисква се научна смелост да се защитават тези, които предизвикват много въпроси, които нямат еднозначни отговори и които могат да предизвикат полярни оценки. Факт е, че като един от изтъкнатите педагози-реформатори и като представител на индивидуалната педагогика Мария Монтесори и до днес има много последователи и привърженици от цял свят. Днес системата на Монтесори е една от най-популярните и най-използвани алтернативни системи за образование в Европа, САЩ и други страни. Има изследвания в световен план, които доказват, че системата работи ефективно както в условията на предучилищното, така и в условията на училищното образование. Интерес към нея има и в България от началото на ХХ век до днес. И това е така, защото тя поставя в центъра на вниманието отделното дете, отделния ученик. Образованието трябва да изхожда от детето, да е съобразено с неговите заложби, темп на развитие, потребности и интереси, да има за цел формирането на човека. Семейството, образователните институции, учителите се разглеждат като средство за развитие и усъвършенстване на индивида, които следва да насочат усилията си към създаване на най-благоприятната среда за разгръщане на неговите потенциални сили и възможности. Това са ценности и цели, които и съвременното образование преследва. В условията на различни кризи, през които преминава съвременното общество, в това число и образователна криза, е необходимо да се търсят нови системи за организация на обучението и алтернативни методи, техники и подходи, които да удовлетворят потребностите на дигиталните по рождение деца.

Второ, докторантката познава работния проблем в детайли, темата е представена много аналитично, проследени са актуални политики, приоритети и подходи за повишаване на качеството на образованието чрез подкрепа на развитието при деца от раждането до постъпването в първи клас; развитието на социална компетентност в Монтесори и масови детски градини при деца от предучилищна възраст; изследвана е социалната компетентност на 5-6 годишни деца в масови и Монтесори детски градини.

Трето, дизайнът на изследването се отличава със строга смислова организация: концептуалната рамка и методологичните параметри на изследването са целесъобразни. Налични са всички компоненти (цел, хипотеза, задачи, обект, предмет, контингент, етапи), точно формулирани, в субординация с темата, в съответствие помежду си, формиращи замисъла и локацията на изследователската процедура. Спецификата на проблема е наложила комбинирането на изследователската извадка като симбиоза от деца, учители и родители. Прави впечатление, че методите са добре подбрани и селектирани, а изследователският инструментариум е сполучливо конструиран: теоретичен анализ, Дортмундски скрининг тест за детско развитие DESK 3-6R и Картинен тест със задача за предизвикателни ситуации - Challenging situations task (CST 3-6). Статистическата обработка е извършена чрез програмата SPSS.

Четвърто, разработена е Рамка на модел за създаване на подкрепяща образователна среда за развитие на социална компетентност на децата от предучилищна възраст. Всъщност моделът представлява една отворена, динамична матрица, която може да се допълва и усъвършенства. След адаптация може успешно да се използва и в училищното образование.

Пето, налице е задълбочено познаване на системата на Монтесори и въпросът за социалната компетентност на децата като основа за изграждане на изследователската процедура и последващият коректен пунктуален анализ.

Шесто, анализът е реализиран по много деменсии. Емпиричните резултати, които впечатляват с обхват и вътрешна свързаност, са представени обективно с отчитане на контрастите, вероятностите, предпазливостта и противоречията в отговорите.

Какви **ползи** носи проведеното изследване:

- ❖ за предучилищната практика – уточнени цели, съдържателно-концептуални и процесуални компоненти за диагностициране на социалната компетентност на 5-6-годишните деца; представена е възможност за промяна на подхода към децата в процесите на възпитание и обучение;
- ❖ за социално-педагогическата практика – предлага адекватна на обществените потребности форма (рамка на модел), която подкрепя развитието на социална компетентност на децата и надгражда в посока модернизиране на образованието и доближаването му до съвременните интереси на “дигиталните туземци” (по Марк Пренски).

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- изследването и резултатите от него като надежден емпиричен материал компенсират в голяма степен дефицити по работната тема в образователната практика;
- теоретичният анализ като обхват в съчетание с изследователската процедура е еталон за систематично научно изследване;
- представен е качествен текст с възможност за практическо приложение както в Монтесори, така и в масовите детски градини.

ПРЕПОРЪКИ:

Във връзка с популяризирането и разпространение на резултатите е препоръчително те да бъдат публикувани под формата на самостоятелна монография.

АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ

Авторефератът проектира съдържанието на дисертационния труд и следва неговата логика, отразява обективно теоретичните, изследователските и практико-приложните аспекти по проблема. Депозираните публикации са подчинени на темата и са определен принос към популяризирането на емпиричните резултати и изводи на изследването.

БЕЛЕЖКИ

- Много добро впечатление прави разясняването на понятията, които се използват в дисертационното изследване. По този начин се избягват терминологичните противоречия, които могат да възникнат.
- Обектът и предметът на цялостното изследване не са точно определени, имат нужда от прецизиране.
- Въпреки, че методите на изследване не са посочени изрично, те присъстват в увода.
- Утвърденият български превод на “Casa dei bambini” е Дом на детето/Домове на детето, а не “къща на децата” (това е буквален превод).
- Българската образователна система и Финландската образователна система в много контексти са несравними, най-малко защото едната работи в условията на децентрализация, а другата в условията на умерена централизация.
- В заключението изводите и препоръките не са диференцирани, а са имплементирани и преплетени в текста. Препоръките са дефинирани като промяна, насоките са също препоръки.

- Текстът би подобрил значително своето качество, ако се избягват паразитните думи (обаче, разбира се, сякаш) и словосъчетания като „тук е моментът ” и други подобни. Дисертацията би спечелила, ако е написана само в едно глаголно време – сегашно историческо и се избегне 1л. мн. ч.
- Приносите се представят в автореферата.

Направените бележки целят да се подпомогне по-нататъшната интенция на работата на Десислава Стоева. Те не намаляват общата висока оценка на текста на дисертационния труд.

ВЪПРОСИ

- 1.) Как по-точно кореспондират възгледите на Мария Монтесори с дигиталната среда?
- 2.) Възможно ли е в условията на масовата детска градина (която е доминираща в актуалните условия) в България да се персонализира обучението?
- 3.) Възпитателно въздействие или възпитателно взаимодействие? Защо, ако едното или другото?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Докторантът изпълнява минималните национални изисквания за ОНС „доктор“. Нямам съмнение за плагиатство в научния труд и публикации. Въз основа на проявените качества и умения за самостоятелно научно изследване, на доказаните научни приноси и оригинални постижения, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на **Десислава Иванова Стоева** в Област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

15.06.2024 г.
Шумен

Подпис: .....
(проф. дн Н. Витанова)